

Kapya hi hadêḡ avômalô

Hiblu

Abô môḡ

Ôpatu ba hatu kapya êntêk miḡ hatu anêḡ athêḡ ami. Ma hadêḡ 200 AD ma avômalô ḡaḡ iniḡ avaka te anêḡ athêḡ nena Teetulian hatu nena Banabas hatu kapya êntêk. Ma lêk doho enaḡ nena Apolo hatu ma doho enaḡ nena Silas hatu. Ma thêlô lôkthô enaḡ nena ôpatu ba hatu kapya êntêk ma hatu hasopa Wapômbêḡ anêḡ lahavij.

Ôpatu ba hatu ma anyô Israeḡ te atu ba hêvhavij Yisu. Hatu hadêḡ avômalô Israeḡ takatu ba êvhavij Yisu. Kapya êntêk hik thô nena Yisu ma bêḡ ek Israeḡ iniḡ plopet lôk aḡela ma Mose lôk ḡê êbôk da. Ma hik thô havij nena Yisu ma anyô malêvôḡ ek Wapômbêḡ lôk alalô ma anêḡ athêḡ ma bêḡ ek Alon anêḡ lôk Israeḡ iniḡ ḡê êbôk da sapêḡ. Lôk hanaḡ ek ḡê bôk êvhavij nimiḡ lôklokwaḡ ma miḡ nendeni nesopa Israeḡ iniḡ kobom bô ami. Yakô vovaḡ êpôm i êtôm sêbôk ba hapôm avômalô Israeḡ halôk loḡ thiliv.

Hatu kapya êntêk hadêḡ 68 AD la.

Wapômbêḡ Nakaduḡ hamôḡ ek aḡela

1 ¹Sêbôk bôlada ma Wapômbêḡ hanaḡ abô hadêḡ alalôaniḡ bumalô lôbôlôḡ hathak lavôḡij lomalomahale plopet veḡijbôlêk. ²Ma lêk êntêk ma pik lo leḡ anêḡ daḡ lêk habobo ba yani hawa Nakaduḡ abôlêk ba hanaḡ abô hadêḡ alalô. Wapômbêḡ habi baḡ hayô hêk yani ma hêv nômkama sapêḡ lôk hapesaḡ nômkama sapêḡ hathak yani iyom. ³Yani hik Lambô anêḡ deda lôkmaḡij thô ma alalô ayê yani hatôm ayê Lambô da. Ma yani havatho avômalô lôk nômkama sapêḡ loḡ aleba ilumbak mavi hathak anêḡ abô anêḡ lôklokwaḡ. Yani havôkwiḡ alalôaniḡ lelaik lôkthô vê ma halôk hamô Wapômbêḡ Lôkmaḡij anêḡ baḡ vianôḡ hamô malak leḡ. ⁴Aêḡ ba yani hamô vulij ek aḡela ma athêḡ atu ba êv hadêḡ yani ma bêḡ aêḡ iyom.

^a 1:2 Jon 1:3 ^b 1:3 Jon 14:9; Kol 1:20; Hib 8:1 ^c 1:4 Plp 2:9

- 5^dMa abô atu ba Anyô Bêṅ bôk hanaṅ hadêṅ Yisu ma miṅ hanaṅ hadêṅ aṅela te ami. Mi. Hanaṅ hadêṅ Yisu iyom nena,
 “O ma yenaṅ okna,
 ma lêk êntêk ma yahabitak lemambô.” *Kapya Yeṅ 2:7*
 Lôk hanaṅ nena,
 “Ya anêm lemambô,
 ma o ma yenaṅ okna.” *2 Samuel 7:14*
- 6^eMa Wapômbêṅ hêv namalô bôp halôk ba halêm pik ma hanaṅ abô bute haviṅ nena,
 “Wapômbêṅ anêṅ aṅela lôkthô nêṅem yeṅ êndêṅ yani.” *Lo 32:43*
- 7Ma hanaṅ hathak aṅela nena,
 “Anyô Bêṅ hapesaṅ anêṅ aṅela hatôm lovak
 ma anêṅ ṅê ku takêṅ ma hatôm atum dahalaṅ.” *Kapya Yeṅ 104:4*
- 8Ma doṅtom hanaṅ hathak Nakaduṅ nena,
 “Wapômbêṅ, oda tem ômô anêm loṅ lôkliṅyak wak nômbêṅ
 intu sapêṅ,
 ma tem oyabiṅ avômalô esak kobom thêthôṅ iyom.
 9 Lemhaviṅ auk thêthôṅ ma hôpôlik ek auk lokbaṅ.
 Ba intu Wapômbêṅ anêm Anyô Bêṅ halam o ba haṅgasô anêṅ
 nôṃ lêṅlêṅ hayô hamô o ek onja athêṅ bêṅ ek indum
 lemmavi.
 Ma aṅela lôk avômalô miṅ êmôṅ ek o ami.” *Kapya Yeṅ 45:6-7*
- 10Ma abô yaṅ hanaṅ nena,
 “Sêbôk ba môṅ anôṅ ma O Anyô Bêṅ da holav pik anêṅ
 landiṅ,
 ma leṅlêvôṅ ma oda anêm ku hopesaṅ hathak bahem.
 11 Lôkthô tem ititip êtôm sôp ba mi.
 Ma o iyom intu tem ômô thêthô.
 12 Tem unduṅunduṅ pik êtôm kwêv daim,
 ma tem ômbi sôp bô atu thô ma nuṅgwik lukmuk.
 Ma oda tem ômô aêṅ,
 ma anêm sondabêṅ anêṅ daṅ ma mi.” *Kapya Yeṅ 102:25-27*
- 13Ma Wapômbêṅ bôk hanaṅ hadêṅ Nakaduṅ nena,
 “Ômô yabaheṅ vianôṅ endeba yatak ṅê takatu ba ik vovak
 hadêṅ o nêṃ vemkapô vibiy am.” *Kapya Yeṅ 110:1*
 Ma miṅ bôk hanaṅ abô êṅ hadêṅ aṅela te ami ma mi.
 14^fAṅela ma êtôm ṅgôk yôhok ek nindum Wapômbêṅ anêṅ ku ek
 nêṅem ṅê takatu ba tem neja bulubiṅ sa.

^d 1:5 1Sto 17:13; Ap 13:33 ^e 1:6 Lom 8:29 ^f 1:14 Sng 34:7; 91:11

Nodaŋô katô ba nosopa!

2 ¹Aêŋ ba alalô nadaŋô nôŋ takatu ba bôk alaŋô yôv êk miŋ natôm yeŋ atu ba lovak hayuv vôkê ami. ²Ma abô takatu ba hale anêŋ aŋela veŋiŋbôlêk ba enaŋ intu bôk hik anôŋ yôv. Sêbôk ma avômalô miŋ elanô abô êŋ ami ba leŋôndônŋ kôtônŋ ba bôk ewa iniŋ vuli kambom êŋ yôv. ³Ma lêk Anyô Bêŋ da halôk ba halêm pik ba hanaŋ bêŋ nena tem alalô naja bulubiŋ. Ma avômalô bôk elanô ba esopa ma alalô ayê nena abô avanônŋ. Aêŋ ba anyô te havôliŋ dôŋ hadêŋ alalôaniŋ bulubiŋ bêŋ atu ma ôpêŋ miŋ hatôm êsôv ênjêk vovaŋ êŋ ami ma mi. ⁴Ma Wapômbêŋ da hadum lavônŋŋ lo nômbithi ma ku lôkmaŋgiŋ lomaloma. Ma hêv Lovak Matheŋ ek injik nôŋ mavi lomaloma sam êndêŋ avômalô hatôm Anyô Bêŋ anêŋ lahaviŋ ek injik thô nena abô avanônŋ.

Yisu hatôm alalô ŋê pik

⁵Yêlô anaŋ hathak pik lukmuk atu ba tem êlêm. Ma Wapômbêŋ miŋ hatak aŋela ek neyabiŋ pik lukmuk êŋ ami. ⁶Bôk hanaŋ hêk kapyâ nena, “Yêlô avômalô pik ma nôŋ oyaŋ.

Ma doŋtom O Wapômbêŋ ma hothak lemhabi yêlô lôk lemhabiŋ ba hoyabiŋ anyô anêŋ nakaduŋ mavi.

⁷Ma hotak yani hamô aŋela vibiŋ vauna, ma hopesaŋ yani hatôm anyô bêŋ ba hôêv athêŋ bêŋ lôk deda lôkmaŋgiŋ hadêŋ yani,

⁸ ma hotak nômkama lôkthô hamô yani vakapô vibiŋ.”

Kapyâ Yeŋ 8:4-6

Wapômbêŋ hatak nômkama lôkthô hamô yani vakapô vibiŋ. Ba nômlate miŋ hamô vuliŋ ek yani ami. Ma doŋtom miŋ hayabiŋ nômkama sapêŋ ami denaŋ. ⁹Ma hadum ba Yisu intu yaôna lôk ek aŋela vauna ek Wapômbêŋ nêŋ anêŋ wapôm êndêŋ alalô esak yani anêŋ ŋama. Yani hawa vovaŋ ba hama ek nêŋ avômalô lôkthô sa. Ma lêk hawa athêŋ bêŋ lôk deda lôkmaŋgiŋ.

¹⁰Ma Wapômbêŋ hapesaŋ nômkama lôkthô ba hêv lôkmala hadêŋ sapêŋ. Yani hadum anêŋ ku thêthônŋ ba Yisu habitak anyô vovak laik môŋ anôŋ ek enja vovaŋ ek nêŋ avômalô lôkthô bulubiŋ ek endom avômalô ba ini ek neja lôkmala lôkmaŋgiŋ. Aêŋ ba Yisu anêŋ ku êŋ bôk hayô uŋlôv yôv. ¹¹Ma ba intu Yisu atu ba hadum ba avômalô ibitak matheŋ ma yani lôk avômalô takêŋ lêk ibitak ôdônŋ doŋtom. Aêŋ ba yani miŋ mama ek endam i nena iviyaŋ lo livi ami ¹²ma hanaŋ nena,

“Tem yandam anêŋ athêŋ êndêŋ yenaŋ aiyaŋ thêlô,

§ 2:2 Gal 3:19 ^h 2:3 Hib 10:29; 12:25 ⁱ 2:4 Mak 16:20; 1Ko 12:4,11 ^j 2:9 Plp 2:8-9

^k 2:11 Mat 25:40

ma tem yambô anêm athênj êmô avômalô êvhaviŋ malêvôŋ.”

Kapya Yeŋ 22:22

13 Ma abô yaŋ hanaŋ nena,

“Tem yanêmbiŋ Wapômbêŋ.”

Aisaia 8:17

Ma abô te hanaŋ nena,

“Yêlô lôk avômena takatu ba Wapômbêŋ bôk hêv yôv hadêŋ ya êntêk.”

Aisaia 8:18

14-15¹Avômena takêŋ ma iniŋ leŋviŋkupik lôk thalaleŋ hamô. Ba thêlô êkô ek nema ba êmô hatôm ŋê ekak veŋiŋ lo baheriŋ lusu wak nômbêŋ intu sapêŋ. Aêŋ ba Yisu êntêk habitak hatôm thêlôda ek ema ek imbuliŋ Sadaŋ, ôpatu ba havalonŋ ŋama anêŋ lôklokwaŋ lôk epole yak êŋ vê êŋjêk avômalô. 16 Ma miŋ hêv aŋela sa ami. Mi. Hêv Ablaham anêŋ limi sa. 17 Ba intu Wapômbêŋ hapesaŋ Yisu êntêk êŋ hatôm iviyaŋ anôŋ ek imbitak êtôm avômalô iniŋ anyô bêŋ habôk da. Yani lahiki ba havalonŋ anêŋ ku lonŋ ek indum Wapômbêŋ anêŋ ku ek nêŋ avômalô iniŋ kambom vê. 18 Ma Sadaŋ êŋ bôk halôk yani la ba hawa vovaŋ. Aêŋ ba tem nêŋ avômalô takatu ba Sadaŋ halôk leŋiŋ sa aêŋ iyom.

Yisu ma bêŋ ek Mose

3 ¹ Aêŋ ba aiyaŋ thêlô, môlô ma avômalô takatu ba Wapômbêŋ bôk halam yôv ek nômô imbiŋ yani êmô malak leŋ ba intu môlô ma matheŋ. Ma môlô lemimimbi Yisu atu ba Wapômbêŋ hêv hatôm alalôaniŋ aposel lôk anyô bêŋ habôk da, ôpatu ba alalô anaŋ iniŋ êvhaviŋ bêŋ hathak. ² Yani ma anyô ku anôŋ ba hadum ku takatu ba êv hadêŋ yani ek indum êtôm atu ba Mose bôk hadum ku hathak Wapômbêŋ anêŋ avômalô. ³⁻⁴ Unyak atu ba anyô halav. Ma anyô ma bêŋ ek unyak êŋ. Ma Wapômbêŋ da hapesaŋ nômkama sapêŋ. Aêŋ ba Wapômbêŋ ma bêŋ ek nômkama sapêŋ. Ma Yisu êntêk intu bêŋ ek Mose aêŋ iyom. ⁵ Mose thai lôk Yisu ma ŋê ku anôŋ. Ma Mose ma hatôm anyô ku ba hayabiŋ Wapômbêŋ anêŋ avômalô ba hanaŋ anêŋ abô atu ba tem imbitak embenŋ yam. ⁶ Ma doŋtom Yisu êntêk intu nakaduŋ ba hayabiŋ Wapômbêŋ anêŋ avômalô hatôm unyak alaŋ. Aêŋ ba alalô nabalonŋ iniŋ aêvhaviŋ lonŋ lôklokwaŋ. Ma alalô namiŋ êtôm anyô ŋê ba nanêŋ maleŋiŋ, êŋ ma tem nambitak êtôm Wapômbêŋ anêŋ avômalô.

Abô lôklokwaŋ hathak ŋê takatu ba miŋ êvhaviŋ ami

⁷ Ba intu Lovak Matheŋ hanaŋ,

“Lêk êntêk holaŋô Wapômbêŋ abôlêk,

⁸ ma miŋ ôpôlik êtôm

¹ 2:14-15 1Jon 3:8; ALK 12:10 ^m 3:1-2 Hib 4:14; 7:26 ⁿ 3:2 Nam 12:7; Hib 3:5

^o 3:5 Hib 3:2; Nam 12:7; Lo 18:15-19 ^p 3:7-11 Sng 95:7-11 ^q 3:8 Kis 17:7; Nam 20:2-5

- sêbôk ba libumi êmô loŋ thiliv ba êvôliŋ dômiŋ ek yani
 ma elaj mathalalen
 9 lôk ethaŋ yani aleba hanaŋ nena,
 ‘Sondabêŋ 40 ma bôk yahadum ku lomaloma ba thêlô êyê yôv.
 10 Ba intu yalenmaniŋ hathak thêlô nê bôlôn yaŋ sêbôk atu.
 Ba yahanaŋ, “Thêlô kapôlôn hi mayaliv wak nômbêŋ intu sapêŋ
 ba miŋ eyala yenaŋ loŋôndê ami.”
 11 Êŋ ma yalenmaniŋ ba yahavak balabuŋ nena,
 “Thêlô miŋ hatôm nimbatak nêyô yenaŋ bamtu ami.” ’ ’

Kapya Yeŋ 95:7-11

- 12 Aiyaŋ thêlô, ôŋgô katô. Môlô miŋ nobaloŋ kambom loŋ ba notak
 unim ôêvhaviŋ ba nômbôliŋ dômim êndêŋ Wapômbêŋ lôkmala ami.
 13 Lovak Matheŋ bôk hanaŋ yôv nena “lêk êntêk”. Ma lêk êntêk ma lêk
 êntêk êŋ ba wak êŋ miŋ bôk hale ba hi ami denaŋ. Ba intu môlô nôsôam
 ba noya wak nômbêŋ intu ek kambom miŋ esau môlô ek lemimôndôn
 kôtôn ami. 14 Ma alalô nabalôŋ alalôaniŋ aêvhaviŋ môn loŋ endeba pik lo
 leŋ anêŋ daŋ, êŋ ma tem injik thô nena alalô abitak Kilisi anêŋ avômalô.
 15 Lêk yahanaŋ Lovak Matheŋ anêŋ abô atu,
 “Lêk êntêk holaŋô Wapômbêŋ abôlêk,
 ma miŋ ôpôlik êtôm sêbôk ba libumi êvôliŋ dômiŋ ek yani ami.”

Kapya Yeŋ 95:7-8

- 16 ‘Îê alêla takatu ba bôk elañô ba êvôliŋ dômiŋ? Îê takatu ba Mose
 hawa i vê hêk Ijip! 17 ‘Îê alêla takatu ba Wapômbêŋ lamanîŋ ek i hatôm
 sondabêŋ 40? Îê takatu ba idum kambom ba iniŋ kupik hêv yak hêk
 loŋ thiliv! 18 Îê alêla takatu ba Wapômbêŋ havak balabuŋ ek thêlô miŋ
 nimbatak nêyô anêŋ bamtu ami? Îê takatu ba miŋ elañô abô ami! 19 Ba
 intu alalô ayê nena nê takêŋ ma thêlônîŋ êvhaviŋ mi. Êŋ ma miŋ hatôm
 nêyô Wapômbêŋ anêŋ bamtu ami.

Wapômbêŋ anêŋ bamtu

- 4** 1 Wapômbêŋ bôk habutiŋ abô ek avômalô nimbatak nêyô anêŋ bamtu
 kapô ba ini. Ma miŋ bôk hapole vê ami. Aêŋ ba alalô nayabiŋ i ek
 Wapômbêŋ miŋ ênjê nena alalô te intu hamiŋ yaiŋ ami. 2 Ma avômalô
 doho bôk enaŋ Wapômbêŋ anêŋ Abô Mavi hadêŋ alalô hatôm atu ba bôk
 enaŋ hadêŋ avômalô bôsêbôk. Ma doŋtom thêlô miŋ êvhaviŋ ami. Ba
 intu abô takatu ba thêlô elañô ma miŋ hêv thêlô sa ami. 3-4 Wapômbêŋ
 hapesaŋ pik lo leŋ aleba anêŋ daŋ ma hawa lovak aleba lêk êntêk. Ma
 hêk Wapômbêŋ anêŋ kapya bute ma hanaŋ hathak wak te baheŋvi ba
 lahavuju nena,

† 3:11 Nam 14:21-23 † 3:15 Hib 3:7-8 † 3:16 Nam 14:1-35 † 3:17 1Ko 10:10

‡ 4:3-4 Hib 3:11

“Wak te baheŋvi ba lahavuŋu êŋ ma Wapômbêŋ hawa lovak hathak anêŋ ku takatu ba hadum.”

Môŋ Anôŋ 2:2

Ba alalô takatu ba aêvhaviŋ lêk ayô bamtu êŋ haviŋ hatôm Wapômbêŋ bôk hanaŋ yôv nena,

“Yaleŋmaniŋ ba yahavak balabuŋ nena,

“Thêlô miŋ hatôm nimbitak nêyô yenaŋ bamtu ami.”

Kapya Yeŋ 95:11

⁵Avanôŋ! Wapômbêŋ bôk hanaŋ abô atu yôv nena,

“Thêlô miŋ hatôm nimbitak nêyô yenaŋ bamtu ami.”

⁶Avômalô takêŋ bôk elarô Abô Mavi ma doŋtom miŋ esopa ami. Ba intu miŋ bôk ibitak êyô bamtu êŋ ami. Ma doŋtom avômalô doho tem nimbitak nêyô loŋ lovak êŋ. ⁷Aêŋ ba Wapômbêŋ hatak wak yaŋ ba halam nena “Lêk êntêk”. Josua bôk hama bô ma Wapômbêŋ hêv abô hadêŋ Devit ba hanaŋ,

“Lêk Êntêk holaŋô Wapômbêŋ abôlêk,
ma miŋ ôpôlik ami.”

Kapya Yeŋ 95:7-8

⁸Josua miŋ bôk hêv lovak hadêŋ avômalô takêŋ ami ba intu

Wapômbêŋ hanaŋ hathak wak yaŋ ek nêv lovak êndêŋ alalô. ⁹Aêŋ ba sonda leŋiŋmavi lêk hayô yôv ek Wapômbêŋ anêŋ avômalô nêv anêŋ bamtu. ¹⁰Ma opalê atu ba habitak hayô Wapômbêŋ anêŋ bamtu êŋ ma yani hawa lovak hathak anêŋ ku hatôm atu ba Wapômbêŋ hadum aêŋ iyom. ¹¹Aêŋ ba alalô mathalaleŋ ek nambitak nayô bamtu êŋ ek miŋ anyôla esopa limi iniŋ veŋiŋgwam leŋôndôŋ kôtôŋ ba nêvêv yak ami.

¹²Wapômbêŋ anêŋ abô ma lôkmala ba lôklokwaŋ bomaŋ. Ba anêŋ ma, ma ma bomaŋ hamôŋ ek biŋ vovak atu ba ma hêk luvi ek edabêŋ dahô lôk lôkmala ma lokwaŋ lôk tabilôk kisi. Ma hatitiŋ anêv auk lôk kapôlôm ba hayala katô anôŋ. ¹³Nômlate hamô pik êntêk êŋ miŋ hatôm imbuŋ i êŋjêk Wapômbêŋ ma ami. Nôm takatu ba havuŋ i, lôkthô tem nimbitak yaŋ ba nimiŋ oyaŋ ek nindum abô esak yani.

Yisu ma anyô bêŋ habôk da

¹⁴Alalôaniŋ anyô bêŋ habôk da bôk hathak ba hi malak leŋ. Yani êŋ intu Yisu, Wapômbêŋ anêŋ namalô. Ba intu êvhaviŋ atu ba alalô anaŋ bêŋ ma nabalôŋ loŋ lôklokwaŋ. ¹⁵Alalôaniŋ anyô bêŋ habôk da bôk êlôk la lôbôlôŋ ek indum kambom lomalomama hatôm êntêk ba alalô. Yani ma kambom mi. Ma doŋtom lahiki hathak alalôaniŋ kambom. ¹⁶Ba intu alalô ana bidoŋ ek Wapômbêŋ ma miŋ nakô ami. Ma awa malaiŋ ma tem nêv kapô ek alalô ba napôm wapôm atu ba hêv ek nêv alalô sa.

5 ¹Sêbôk aleba lêk ma Wapômbêŋ da hathak halam anyô pik te ek imbitak anyô bêŋ habôk da. Hatak yani ek imiŋ malêvôŋ ek

^w 4:5 Sng 95:11 ^x 4:8 Lo 31:7; Jos 22:4 ^y 4:10 Hib 4:4 ^z 4:12 Ep 6:17; ALK 1:16; 19:13-15 ^a 4:14 Hib 3:1; 10:23 ^b 4:16 Hib 10:19

avômalô pik lôk Wapômbêj. Ba intu habôk avômalô iniņ da êv leņijmavi hadêj Wapômbêj lôk da êv iniņ kambom vê. ²Thêlô ma nê pik ba eyala nena alalô sapêj ma hatôm doņtom iyom ba vau hakalabu alalô siņ. Aêj ba intu thêlô leņijhiki hathak alalô atu ba auk mi lôk averj mayaliv. ³Yanida ma anyô hadum kambom hatôm alalô sapêj. Ba intu yani hathak habôk da ek yanida anêj kambom lôk habôk da hathak avômalô lôkthô iniņ kambom.

⁴Ma anyô te miņ hawa ku lôk athêj êj hatôm yanida anêj lahaviņ ami. Mi. Wapômbêj da endam êtôm atu ba halam Alon am. ⁵Ma Kilisi aêj iyom. Yani miņ hawa athêj anyô bêj habôk da hathak yanida anêj lahaviņ ami. Mi. Wapômbêj hanaņ hadêj yani nena,

“O ma yenaņ okna,

lêk êntêk ma yahabitak lemambô.”

Kapya Yej 2:7

⁶Ma hanaņ hêk buyaņ aêntêk,

“O ma anyô ômbôk da êtôm wak nômbêj intu sapêj êtôm Melkisedek.”

Kapya Yej 110:4

⁷Yisu hamô pik ma hateņ mek hadêj Wapômbêj atu ba hatôm enja yani vê ênjêk ŋama ba hanaņ hik ôpêj liņ lôklala lôk mathôk bêj. Yani hamô Wapômbêj vibij ba intu halajaņ anêj abô. ⁸Ondaņô! Yani ma Wapômbêj nakaduņ. Ma doņtom hawa vovaņ ek êndôj yani ek esopa lambô. ⁹Ôpêj hadôj yani ba hadum anêj ku aleba hayô uņlôv ba intu hadum ba avômalô takatu ba esopa yani ewa bulubiņ. ¹⁰Ma Wapômbêj halam yani ek imbitak êtôm anyô bêj habôk da êtôm Melkisedek.

Miņ notak unim ôêvhaviņ ami

¹¹Abô bêj anôj hêk ek nanaņ. Ma doņtom môlô lêk vau ba unim auk ma thôņôthôj. Aêj ba malaiņ ek nanaņ abô êj anêj ôdôj bêj. ¹²Môlô bôk oyalôv yôv ma doņtom miņ ubitak kêdôjwaga ami denaņ! Ba anyô yaņ êlêm ek êndôj môlô esak loņbô êtôm nê daluk esak Wapômbêj anêj abô. Môlô unum sum denaņ ba miņ hatôm oņgwaņ nôm atu ba thekthek ami. ¹³Ôpatu ba hanum sum denaņ, ôpêj hatôm amena ba hathôj nôm thêthôj paliņ. ¹⁴Ma doņtom nôm thekthek êj ma avômalô bêj iniņ nôm. Wak nômbêj intu ma thêlôda nêndôj i ek neyala mavi lo kambom.

6 ¹⁻²Abô takêntêk hathak nênemimbiņ ma avômena iniņ auk ba môlô bôk oyala auk takêj yôv. Yahanaņ hathak nede kapôlôņij liliņ ek nôm takatu ba injik alalô vônô, nisik ŋaņ, lôk netak baheņ êyô ênjêk avômalô, ma nê ŋama tem nimbiyô lôk waklavôj nedaņô abô. Alalô natak auk avômena takêntêk ma naja avômalô bêj iniņ auk. ³Ma Wapômbêj hêv alalô sa ek nambitak avômalô bêj, êj ma tem nambitak aêj.

° 5:3 Wkp 9:7; 16:6 d 5:4 Kis 28:1 ° 5:6 Hib 6:20; 7:1 f 5:7 Mat 26:36-46

° 5:8 Plp 2:6-8 h 5:12 1Ko 3:1-3

4-6ⁱ Ba nê takatu ba bôk êyê deda lôk eyaŋ nôm mavi anêŋ malak leŋ ma ewa Lovak Matherŋ lôk ewa Wapômbêŋ anêŋ Abô Mavi lôk lôklokwaŋ atu ba tem êlêm êndêŋ waklavôŋ êŋ, thêlô êŋ te hawa nôm takêŋ lôkthô vêm ma hatak anêŋ hêvhaviŋ. Alikakna! Ôpêŋ habuliŋ yanida ba hamiŋ piklêvôŋ ma hanaŋ abôma hathak Yisu ek nijik yani vônô esak a esak loŋbô. Ba intu miŋ hatôm êmbôv yani ek ende kapô liliŋ esak loŋbô ami. Mi anôŋ!

7^j Ma pik takatu ba ôthôm hik halôk anêŋ nôm lôk ya ma halumbak mavi ek nê takatu ba idum ku êŋ, pik êŋ tem enja Wapômbêŋ anêŋ mek mavi. 8^k Ma doŋtom pik atu ba kapangik lôk sôkôsôk ibitak ma tem miŋ nêm avômalô sa ami. Ma pik êŋ ma Wapômbêŋ tem esaŋ ba embeŋ yam ma tem êmbôk esak atum.

9^l Aiyaŋ thêlô, yêlô athaŋ môlô. Ma doŋtom yêlô ayala nena nôm mavi lomaloma tem êpôm môlô. Avanôŋ! Tem noja nôm yaŋ atu ba mavi anôŋ, êŋ ma bulubiŋ. 10^k Ma môlô bôk ôêv anêŋ avômalô matherŋ sa ba ênték udum aêŋ ômô. Êŋ ma hik thô nena môlô lemimhaviŋ yani. Wapômbêŋ ma thêthôŋ ba tem miŋ lapaliŋ môlônim ku takêŋ ami. 11^m Ma yêlô leŋiŋhaviŋ môlô nundum ku lôklokwaŋ aêŋ endeba anêŋ daŋ ek lôkmala atu ba ôêv malemim êŋ ma tem noja. 12ⁿ Miŋ nôŋgwêk vau ami. Malemkilik esak avômalô vi atu ba êvhaviŋ ba imiŋ lôklokwaŋ. Thêlô tem neja nômkama takatu ba Wapômbêŋ habutiŋ abô hathak.

Abô atu ba havak ma miŋ hatôm epole vê ami

13° Ma Wapômbêŋ halam anêŋ athêŋ ba habutiŋ abô haviŋ Ablaham. Athêŋ la miŋ bêŋ ek yani ami. Aêŋ ba intu havak abô hathak 14^p ba hanaŋ, “Avanôŋ! Tem yanêm mek mavi êndêŋ o ek anêm libumi nimbatak bêŋ anôŋ.” *Môŋ Anôŋ 22:17*

15^q Ablaham hayabiŋ ba hamô maliŋyaô sawa daim vêm ka miŋ hapôm anêŋ abô atu ba habutiŋ anêŋ anôŋ.

16^r Anyô te havak abô hathak anyô yaŋ atu ba anêŋ athêŋ bêŋ ek yani ma injik abô êŋ loŋ lôklokwaŋ. Ma miŋ anyôla imbulav nena abô êŋ ma abôyaŋ ami. 17^s Wapômbêŋ bôk habutiŋ abô haviŋ anêŋ avômalô yôv. Ma lahaviŋ thêlô neyala katô nena tem miŋ injik anêŋ auk liliŋ ami. Ba intu havak abô ek injik abô êŋ anêŋ anôŋ thô. 18^t Ma bôk havak abô ba habutiŋ yôv ba tem miŋ enaŋ abôyaŋ ami. Ma nôm ju êŋ havatho alalô loŋ ba hik thô nena tem miŋ injik anêŋ auk liliŋ lôk epole abô êŋ vê ami ek alalô takatu ba alaŋviŋ hadêŋ yani ek naja bulubiŋ ma tem naja nôm takatu ba aêv maleŋiŋ hathak. 19^u Alalôaniŋ bulubiŋ êŋ hatôm yeŋ anêŋ aŋga ek alalô dahôlôŋ imiŋ lôklokwaŋ ba miŋ hatôm endowaliŋ ami. Ma

ⁱ 6:4-6 Mat 10:22; 12:31; Hib 10:26-27; 1Jon 5:16 ^j 6:8 Stt 3:17-18; Mat 13:7,22

^k 6:10 Hib 10:32-34 ^l 6:18 Nam 23:19 ^m 6:19-20 Wkp 16:2-3

bulubij êṅ iyom intu habitak hayô loṅ matheṅ atu ba sôp hamiṅ loṅ siṅ.
 20 Yisu intu ba hamôṅ ek alalô ba habitak hayô unyak kapô êṅ ba hi ek
 nêṃ alalô sa. Yani lêk habitak hatôm anyô bêṅ habôk da wak nômbêṅ
 intu sapêṅ hatôm Melkisedek.

Melkisedek ma bêṅ ek ṅê Livai

7 1^a Melkisedek êṅ ma Selem iniṅ kiṅ ma Wapômbêṅ Lôkmaṅgiṅ anêṅ
 anyô habôk da. Ablaham hik vovak hadêṅ kiṅ doho ba hamô i lu ma
 havôhi. Ma Melkisedek hapôm ba hêv mek hadêṅ yani. 2 Ablaham hawa
 nômkama vovak ba habi sam hi ôdôn laumiṅ ba hêv ôdôn te hadêṅ yani.
 Yani anêṅ athêṅ anêṅ ôdôn nena “Anyô Thêthôn”. Anêṅ athêṅ yaṅ nena
 “Selem iniṅ Kiṅ” ba anêṅ ôdôn nena “Kiṅ Yôhok”. 3 Yani anêṅ lambô
 lo talêbô mi ma miṅ ekatuṅ anêṅ limi ami. Miṅ eyala anêṅ waklavôn
 evathu lôk hama ami. Yani hatôm Wapômbêṅ nakaduṅ atu ba habôk da
 wak nômbêṅ intu sapêṅ.

4 Odaṅô! Melkisedek êṅ ma anyô lôk athêṅ bêṅ. Ablaham ma avômalô
 Israel iniṅ lim, anyô lôk athêṅ bêṅ aêṅ iyom. Ma havak nômkama
 takatu ba hik vovak ba hawa vose hi ôdôn laumiṅ ba hêv ôdôn te hadêṅ
 Melkisedek. 5° Ma abô balabuṅ hanaṅ nena avômalô Israel nêṅem iniṅ
 nômkama takatu ba evak vose hi ôdôn laumiṅ ba nêṅem ôdôn te êndêṅ
 ṅê êbôk da. ṅê êbôk da takêṅ ma Livai anêṅ limi. Thêlô lôkthô ma
 avômalô Israel ba ṅê lôk iviyaṅ. Thêlô ma Ablaham anêṅ limi. 6 Yani ma
 miṅ Livai anêṅ thalaleṅ te ami. Ma doṅtom hawa nômkama ôdôn laumiṅ
 takatu te ba hêv mek hadêṅ Ablaham atu ba Wapômbêṅ habutiṅ abô
 haviṅ yani. 7 Alalô lôkthô ayala nena anyô lôk athêṅ bêṅ hêv mek hadêṅ
 anyô lôk athêṅ yaô. 8 ṅê ôdôn ju atu ba ewa nômkama ôdôn laumiṅ anêṅ
 ôdôn te. ṅê êbôk da takêṅ ma ôdôn yaṅ êlêm anêṅ Livai anêṅ ba bôk
 ema. Ma yaṅ ma Melkisedek ba Wapômbêṅ anêṅ abô hanaṅ nena yani
 miṅ hama ami. 9-10 Auk yaṅ ma aêntêk. Yani hapôm Ablaham ma hayê
 nena Livai hamiṅ Ablaham kapô denaṅ. Ba intu Ablaham lo Livai êṅ ewa
 nôṃ ôdôn ali êṅ ba êv hadêṅ yani. Aêṅ ba ôpatu ba hathak hawa nôṃ
 ôdôn êṅ, lêk yani hêv hadêṅ anyô yaṅ.

Da lukmuk anêṅ lôklokwaṅ ma bêṅ ek da bô

11 Wapômbêṅ hêv abô balabuṅ hadêṅ avômalô. Ma hanaṅ hadêṅ Livai
 anêṅ thalaleṅ nena thêlô nimitak ṅê êbôk da. Ma doṅtom thêlô miṅ
 idum Wapômbêṅ anêṅ ku ba êyô anêṅ uṅlôn ami. Aêṅ ba Wapômbêṅ
 hêv anyô habôk da lukmuk. Anyô lukmuk atu ba habôk da ma hatôm
 Melkisedek. Yani miṅ hatôm Alon lôk ṅê Livai ami. 12 Ma ôpatu ba habôk
 da lukmuk ma yaṅda ek ṅê êbôk da vi. Ba intu abô balabuṅ lukmuk

^a 7:1-2 Stt 14:17-20 ^o 7:5 Nam 18:21

habitak. ¹³Abô balabuŋ hanaŋ nena nê êbôk da takêŋ ibitak anêŋ ôdôn te iyom iniŋ thalaleŋ. Ma anyô habôk da lukmuk êntêk ma miŋ habitak anêŋ nê êbôk da bô takatu iniŋ thalaleŋ te ami. Mi. Ôpêŋ anêŋ thalaleŋ miŋ ethak idum ku êmô loŋ êbôk da êŋ ami. ¹⁴pAlalô lôkthô ayala nena alalôaniŋ Anyô Bêŋ ma habitak anêŋ Juda anêŋ thalaleŋ. Ma Mose bôk hanaŋ nena Livai anêŋ thalaleŋ ma tem nimbital nê êbôk da ma Juda ma mi. ¹⁵⁻¹⁷qAvanôn! Alalô ayê katô nena anyô êntêk êŋ habôk da ma yaŋda. Wapômbêŋ hanaŋ,

“O ma anyô hóbôk da hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ hatôm

Melkisedek.”

Kapya Yeŋ 110:4

Ôpêŋ habôk da hatôm Melkisedek ma doŋtom miŋ habitak anêŋ nê êbôk da iniŋ thalaleŋ hatôm abô balabuŋ hanaŋ ami. Mi. Anêŋ lôklokwan ma bêŋ ba anyôla miŋ hatôm imbuliŋ yani ami. Aêŋ ba ôpêŋ ma anyô lukmuk ek habôk da.

¹⁸⁻¹⁹rAbô balabuŋ môŋ ma anêŋ lôkliŋyak mi ba miŋ hatôm injik ku anêŋ daŋ siŋ ami. Ba intu Wapômbêŋ hêv abô balabuŋ êŋ vê. Ma hêv nôm mavi anôn yaŋ ba hawa balabuŋ bô êŋ anêŋ loŋ. Ma alalô aêv maleŋiŋ hadêŋ nôm lukmuk êŋ ek ana bidon ek Wapômbêŋ.

²⁰Ma Wapômbêŋ hêv ku nêmbôk da hadêŋ Livai anêŋ thalaleŋ. Ma doŋtom havak abô hathak anyô yaŋ. ²¹sAvanôn! Wapômbêŋ havak abô haviŋ ôpêŋ ek imbitak anyô habôk da ba hanaŋ,

“Anyô Bêŋ bôk havak abô ma miŋ hatôm injik anêŋ auk liliŋ ami,

“O ma anyô hóbôk da wak nômbêŋ intu sapêŋ.” *Kapya Yeŋ 110:4*

²²tBa intu Yisu ma hatôm Wapômbêŋ anêŋ tabô lukmuk atu ba mavi anôn ba hamôn ek tabô bô.

²³Sêbôk ma nê êbôk da ema ma yaŋ habitak hawa loŋ ek indum ku ba intu nê êbôk da bêŋ anôn. ²⁴⁻²⁵uMa doŋtom Yisu hamô hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ ek enaŋ injik Wapômbêŋ liŋ ek nê avômalô sa ba hik ku anêŋ daŋ siŋ. Aêŋ ba hêv bulubiŋ hadêŋ avômalô takatu ba êvhaviŋ yani ek ini êndêŋ Wapômbêŋ. Ma anêŋ ku êmbôk da intu anêŋ daŋ mi.

²⁶vAvanôn. Anyô bêŋ habôk da atu tem nê alalô sa. Yani ma mathen ma kambom lo lelaik mi ma hamô seka ek nê kambom lôk hamô vuliŋ anôn ek nômkama nômbêŋ intu sapêŋ. ²⁷wYisu hêv i hatôm da ek nê kambom vê. Da êŋ ma da lôkthô anêŋ daŋ. Ijê bêŋ êbôk da vi ma wak nômbêŋ intu ma êbôk da ek nê thêlôda iniŋ kambom vê vêm ka nêmbôk avômalô iniŋ da nê nê iniŋ kambom vê ember yaŋ. Ma Yisu êŋ ma miŋ hatôm nê êbôk da takêŋ ami. ²⁸xAbô balabuŋ halam nê volon

p 7:14 Ais 11:1; Mat 2:6; ALK 5:5 q 7:15-17 Hib 5:6 r 7:18-19 Lom 3:30; 7:7-8;

8:3; Gal 3:21; Hib 10:1 s 7:21 Hib 5:6 t 7:22 Hib 8:6; 12:24 u 7:24-25 Lom 8:34

v 7:27 Hib 5:3

ek nimitak nê bêñ êbôk da. Ma doñtom abô atu ba havak havenj yam ma halam nakaduñ ba hadum ku êñ aleba hayô uñlôv ek êmô êtôm wak nômbênj intu sapênj.

Yisu ma tabô lukmuk

8 ¹Abô takatu ba lêk yêlô anañ yôv anênj ôdônj ma aêntêk. Alaldaniñ anyô bêñ habôk da te hamô. Yani bôk hamô Wapômbênj Lôkmañginj anênj loñ yôv hamô bañ vianônj anênj malak leñ. ²Yani hadum ku hamô unyak mathej, êñ ma malak yeñ anônj atu ba Anyô Bêñ da halav ma miñ anyô elav ami.

³Anyô bêñ habôk da tomtom ma elam thêlô ek nêñem da leñijmavi lôk da atu ba ik alim ba êbôk. Ba intu yani hadum aênj iyom. ⁴Ijê êbôk da êmô pik ma êbôk hatôm balabuñ hanañ. Ma Yisu êntêk atu ba hamô pik ma habitak anênj nê ôdônj yañda ba intu miñ hatôm indum ku êmbôk da êñ ami. ⁵*Ma nê êbôk da takênj idum iniñ ku êmô malak yeñ. Ma unyak êñ hik malak leñ anênj dahô thô. Ba intu Mose halav malak yeñ ma Anyô Bêñ hanañ abô lôkliñyak hadênj yani nena, “Ondav katô. Opepañ nômkama lôkthô êtôm dahô atu ba yahik thô hadênj o halôk dumlolê.” ⁶*Ma doñtom hêv ku hadênj Yisu ek imbitak tabô lukmuk ba hamô vuliñ ek nê êbôk da iniñ ku. Ma havak tabô lukmuk êñ ba anênj abô hamô vuliñ ek tabô bô. Aênj ba tabô bô anênj lôklokwañ yaôna lôk ek tabô lukmuk ma Yisu êñ anênj ku anênj lôklokwañ ma hamônj ek nê êbôk da iniñ ku.

Tabô lukmuk ma bêñ ek tabô bô

⁷Abô tabô bô anênj kambom mi, êñ ma tem Wapômbênj nêñ tabô lukmuk ami. ⁸Ma Wapômbênj hapôm kambom hêk tabô bô ba intu hanañ, “Anyô Bêñ hanañ, ‘Wak te tem êlêm ek yambak tabô lukmuk imbiñ avômalô Israeł lo Juda.’”

⁹Sêbôk ma yahavak tabô haviñ thêlônij limi ma yahavalonj thêlô bahenij ba yahadadi thêlô vê hêk Ijip. Thêlô miñ êwê yenañ abô tabô vibiñ ami ba yahavôliñ yadômij hadênj thêlô. Aênj ba intu tabô lukmuk êntêk ma tem miñ êtôm tabô bô ami. Ya Anyô Bêñ yahanañ aênj.

¹⁰Wak êñ ma tem yambak tabô imbiñ avômalô Israeł aêntêk. Tem yato yenañ abô balabuñ êñjêk thêlônij auk lôk yato êñjêk thêlô kapôlônij. Ma tem yambitak thêlônij Wapômbênj

* 8:5 Kis 25:40; Kol 2:17; Hib 9:23 * 8:6 Hib 7:22 † 8:8 Israeł lo Juda thai ma ôdônj te iyom. Ma doñtom evak i vose hi ôdônj ju ba intu elam nena “Israeł lo Juda”.

ma thêlô tem nimbatak yenaŋ avômalô.

Ya Anyô Bêŋ yahanaŋ aêŋ.

11-12 Yahêv thêlônîŋ kambom vê

ma tem miŋ yalenjimbî thêlônîŋ kambom esak loŋbô ami.

Aêŋ ba ku mi ek anyô yaŋ êndôŋ yaŋ mena iviyaŋ la ba enaŋ,

“Oyala Anyô Bêŋ”

ek malê nena lôkthô tem neyala ya, ŋê athêŋ mi lôk ŋê athêŋ bêŋ.’ ”

Jelemaia 31:31-34

¹³Wapômbêŋ halam abô tabô êntêk êŋ nena “lukmuk”. Aêŋ ba tabô bô lêk pulusikna ba mi. Ma nôm atu ba lêk hayalôv ba hatak anêŋ lôklijyak, nôm êŋ tem nêŋ yak ba ni.

Malak yeŋ atu ba hamô pik

9 ¹Tabô bô atu lôk anêŋ abô majaŋ hathak nêŋem yeŋ lôk anêŋ unyak mathêŋ bôk hamô pik êntêk yôv. ²Ma elav malak yeŋ te. Anêŋ kapô môŋ ma êdô atum lam lôk balê polom mathêŋ hamô. Loŋ êŋ ma elam nena Loŋ Mathêŋ. ³Ma kapô yaŋ atu ba sôp hayaŋ kisi ma elam nena Loŋ Mathêŋ Anôŋ Biŋ. ⁴Ma kapô mathêŋ anôŋ êŋ ma alapa êmbôk kamuŋ ôv mavi lôk alapa evak tabô atu ba ik siŋ hathak gol êdô hamô loŋ êŋ. Ma alapa tabô êŋ anêŋ kapô ma êdô tase gol atu ba mana hamô kapô lôk Alon anêŋ kôm atu ba havuak ma valu abô tabô. ⁵Alapa anêŋ vôv ma aŋela ju imiŋ ba Wapômbêŋ anêŋ deda lôkmaŋŋiŋ habi hayô hêk i. Ma anêŋ ŋgabôm ma loŋ thalaleŋ hamô ek nêŋ avômalô iniŋ kambom vuli. Wakma lêk mi ba miŋ hatôm yanaŋ limamôk ami.

⁶Nôm kama sapêŋ lêk hapesaŋ i yôv, ma ŋê êbôk da ibitak êyô unyak kapô mathêŋ ek nindum iniŋ ku wak nômbêŋ intu sapêŋ. ⁷Ma Loŋ Mathêŋ Anôŋ Biŋ êŋ ma sonda bêŋ tomtom anêŋ wak te iyom ma anyô bêŋ habôk da hawa alim thalaleŋ ba hi hayô ma hêv da êŋ ek nêŋ avômalô takatu ba idum kambom ba leŋŋpaliŋ lôk yanida anêŋ kambom vê. Ma thalaleŋ mi ma ku êŋ mi. ⁸Ma Lovak Mathêŋ hadôŋ alalô nena kapô mathêŋ êŋ êntêk hamô denaŋ ba avômalô miŋ hatôm nimbatak nêyô Loŋ Mathêŋ Anôŋ Biŋ êŋ ba ini ami. ⁹Êntêk ma abô dahô ek êdôŋ avômalô bôlôŋ êntêk. ŋê êbôk da ethak êv da lôk nômkama leŋŋmavi. Ma da takêŋ miŋ hêv alalô thêvô hathak kambom takatu ba adum ami. ¹⁰Da takêntêk ma nôm leŋŋkupiŋ iyom, eyaŋ nôm mena inum ŋaŋ mena ithik i ek nêŋ lelaik vê. Ma doŋtom loŋôndê lukmuk tem êlêŋ ek êsô loŋôndê bô êŋ pôŋêŋ.

Kilisi anêŋ thalaleŋ hatôm da

¹¹Ma doŋtom Kilisi halêŋ ba hadum anyô bêŋ habôk da anêŋ ku ba hadum nôm mavi habitak. Yani habitak hayô malak yeŋ atu ba

^z 9:1-2 Kis 25:23-26:30 ^a 9:3 Kis 26:31-33 ^b 9:4 Kis 16:33; 25:10-16; 30:1-6;

Nam 17:8-11; Lo 10:3-5 ^c 9:5 Kis 25:18-22 ^d 9:6 Nam 18:2-6 ^e 9:7 Wkp 16:2-34

^f 9:9 Hib 10:1-2

thêthôn̄ anôn̄ ba hamô vuliŋ ek malak yeŋ takatu ba hamô pik êntêk lôkthô. Unyak êŋ miŋ nê pik elav lôk miŋ nôm pik ami. ¹²Yani miŋ hawa bokmeme lôk bokmaŋkao nakaduŋ iniŋ thalaleŋ ba habitak hayô Loŋ Matherŋ Anôn̄ Biŋ êŋ ami. Mi anôn̄. Yanida hawa anêŋ thalaleŋ ba habitak hayô Loŋ Matherŋ Anôn̄ Biŋ êŋ bôlôn̄ doŋtom iyom ek epole kambom takatu ba havalon̄ alalô loŋ vê ek miŋ embalon̄ alalô loŋ esak loŋbô wak nômbêŋ intu ami. ¹³Ma ewa bokmeme lôk bokmaŋkao malô iniŋ thalaleŋ ma bokmaŋkao tiŋ atu ba êbôk ba kabukla ma epaliv hayô hamô nê lôŋgôlôn̄ ek nimbitak matherŋ ek nêôm mabuŋ anôn̄. Ma doŋtom nôm êŋ ma hapesaŋ avômalô leŋviŋkupik iyom ek nênem yeŋ. ¹⁴Ma Kilisi anêŋ thalaleŋ ma hamôn̄ ek alim iniŋ thalaleŋ ba hik ku êŋ anêŋ daŋ siŋ. Lovak Matherŋ atu ba hamô hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ havatho yani loŋ ba intu hêv ida hatôm da atu ba kambom mi ek Wapômbêŋ. Yani havôkwiŋ alalôaniŋ kapôlôn̄iŋ ma hawa nôm takatu ba tem injik alalô vônô vê ek alalô nanêŋ yeŋ êndêŋ Wapômbêŋ atu ba hamô lôkmala.

Thalaleŋ havatho tabô lukmuk loŋ

¹⁵Tabô bô bôk hayabiŋ avômalô takatu ba idum kambom ma Kilisi hama ek hapole thêlôn̄iŋ kambom takêŋ vê. Aêŋ ba yani hatôm alalôaniŋ anyô môlô atu ba havak tabô lukmuk ek avômalô pik takatu ba Wapômbêŋ halam ma tem neja lôkmala atu ba tem nêôm êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ êtôm atu ba Wapômbêŋ bôk havak abô hathak. ¹⁶Avômalô ethak ik alim ek hik thô nena thêlô evak tabô ek miŋ nema ami. ¹⁷Alim hama êŋ ma tabô hamiŋ lôklokwaŋ. Ma alim hama ami, êŋ ma tabô êŋ anêŋ lôklokwaŋ mi. ¹⁸Aêŋ ba thalaleŋ haŋgasô ek nêôm lôklokwaŋ ek embatho tabô lukmuk lôk tabô bô loŋ. ¹⁹Mose hasam abô balabuŋ lôkthô hadêŋ avômalô vêŋ ma hawa bokmaŋkao map iniŋ thalaleŋ haviŋ ŋaŋ lôk boksipsip kasa anêŋ vuluk haviŋ alokwaŋ isop thaŋaŋ ma hasoŋ halôk thalaleŋ ma hapaliv hathak kapya tabô lôk avômalô. ²⁰Ma hanaŋ, “Wapômbêŋ havak tabô ba thalaleŋ êŋ hêv lôklokwaŋ ba hanaŋ nena nosopa.” ²¹Ma Mose hapaliv alim thalaleŋ hayô hamô malak yeŋ lôk anêŋ nômkama êv yeŋ sapêŋ. ²²Ma abô balabuŋ hanaŋ nena thalaleŋ tem isik nômkama sapêŋ ba nimbitak mabuŋ. Ma thalaleŋ mi, ma miŋ hatôm nênem kambom vê ami.

Kilisi hêv da bôlôn̄ te iyom

²³Nômkama pik hik nôm malak leŋ thô ba intu nê êbôk da êv da takêŋ ek nômkama malak yeŋ lôkthô imbitak mabuŋ. Ma nômkama malak

⁸ 9:13 Wkp 16:15-16; Nam 19:9,17-19; Hib 10:4 ^h 9:14 1Pi 1:18-19 ⁱ 9:19-20 Kis 24:6-8
^j 9:21 Wkp 8:15,19 ^k 9:22 Wkp 17:11 ^l 9:23 Hib 8:5; 10:1

leŋ ma nênem da ek imbitak mabuŋ aêŋ iyom. Da êŋ hamôŋ ek da yaŋ êntêk ek êmbôkwiŋ nômkama malak leŋ. ²⁴Aêŋ ba Kilisi habitak hayô malak leŋ ba hi hamiŋ Wapômbêŋ ma ek nêem alalô sa. Ma miŋ habitak hayô unyak mathêŋ atu ba epesaŋ hathak bahêŋŋ atu ba loŋ anôŋ anêŋ dahô oyaŋ iyom ami. ²⁵Ma ôpêŋ miŋ hatôm anyô bêŋ habôk da ba habitak hayô Loŋ Mathêŋ Anôŋ Biŋ lôbôlôŋ hadêŋ sondabêŋ lôkthô haviŋ thalaleŋ atu ba miŋ yanida anêŋ ami. ²⁶“Mi! Sêbôk atu ba pik habitak aleba lêk ma Kilisi hawa vovaŋ lôbôlôŋ e? Ai! Mi! Wak lêk ma hatôm wak lôkthô anêŋ daŋ ma pik lo leŋ anêŋ daŋ ba yani halêm hêv yanida hatôm da ek imbuliŋ kambom lôkthô. ²⁷Alalô avômalô pik ama bôlôŋ doŋtom iyom vêm ma tem alalô nandum abô. ²⁸Ma Wapômbêŋ hêv Kilisi êntêk êŋ hatôm da bôlôŋ te aêŋ iyom ek nêem avômalô lôkthô iniŋ kambom vê. Ma avômalô takatu ba eyabiŋ yani ma tem endelêm esak loŋbô ek nêem i bulubiŋ. Ma hêv avômalô iniŋ kambom vê, ku êŋ bôk yôv ba ôpêŋ tem miŋ indum ku êŋ esak loŋbô ami.

Kilisi da hêv i hatôm da

10 ¹Aêŋ ba abô balabuŋ ma abô dahô hathak nôem mavi lomaloma takatu ba tem imbitak. Nômkama takatu ba tem imbitak embeŋ yam ma nôem anôŋ. Ma balabuŋ tem miŋ injik ku anêŋ daŋ siŋ ba isik avômalô takatu ba êlêm ek nênem yeŋ iniŋ kambom lôkthô vê ami. Avanôŋ. Da êv lôbôlôŋ hadêŋ sondabêŋ lôkthô miŋ hatôm indum ku êŋ ami. ²Ma da takêŋ hik ku daŋ siŋ, êŋ ma ŋê êbôk da tem netak iniŋ ku êv da. Ma hathik avômalô takatu ba êv yeŋ ba ibitak mabuŋ, êŋ ma tem thêlô leŋŋmalaiŋ esak iniŋ kambom esak loŋbô ami. ³⁻⁴“Ma bokmaŋkao malô lôk bokmeme iniŋ thalaleŋ êntêk êŋ miŋ hathak hêv kambom vê ami. Mi anôŋ. Aêŋ ba sondabêŋ nômbêŋ intu ma ethak êv da takêŋ ek avômalô leŋimbi iniŋ kambom.

⁵Aêŋ ba Kilisi halôk ba halêm pik ma hanaŋ,

“Alim lôk ya lomaloma atu ba êbôk hatôm da ma miŋ hatôm anêm lemhaviŋ ami,
aêŋ ba bôk hopenaŋ yaleŋviŋkupik yôv.

⁶Da êbôk hathak atum lôk kambom anêŋ da miŋ lemmavi ami.

⁷Êŋ ma yahanaŋ, ‘Ya êntêk. Bôk eto hêk kopya hathak ya nena yahalêm ek yandum O Wapômbêŋ anêm lemhaviŋ.’”

Kopya Yeŋ 40:6-8

⁸Abô balabuŋ hanaŋ nena nênem da, ma doŋtom Yisu hanaŋ, “Alim lôk ya lomaloma takatu ba êbôk hatôm da lôk da êbôk hathak atum lôk kambom anêŋ da ma miŋ lemhaviŋ lôk lemmavi ami.” ⁹Vêm ma yani

^m 9:26 Hib 10:10 ⁿ 10:3-4 Hib 9:13

hanaŋ, “Ya êntêk. Yahalêm ek yandum anêm lemhaviŋ.” Yani hatak nômlukmuk ek enja yaŋ bô anêŋ loŋ. ¹⁰Ma hasopa Wapômbêŋ anêŋ lahaviniŋ ba hêv anêŋ liŋkupik hatôm da ek indum alalô nambitak mathêŋ ba hik ku êŋ anêŋ daŋ siŋ.

¹¹Ųê êbôk da imiŋ wak nômbêŋ intu ek nindum iniŋ ku nêmbôk da. Thêlô êbôk da êŋ lôbôlôŋ. Ma doŋtom iniŋ da êŋ miŋ hathak hêv kambom vê ami. Mi anôŋ. ¹²Ma anyô yaŋ atu ba hadum anêŋ ku habôk da ma habôk bôlôŋ doŋtom iyom ma da êŋ hadum ku hamô hatôm wak nômbêŋ intu sapêŋ ek hêv kambom vê. Vêm ma hi hamô Wapômbêŋ baŋ vianôŋ ¹³Ma hayabiŋ waklavôŋ atu ba netak ŋê ik vovak hadêŋ yani nêmoŋ yani vakapô vibiniŋ am. ¹⁴Yani hêv da bôlôŋ doŋtom iyom. Ba intu hadum ba avômalô ibitak mathêŋ ba lêk êyô uŋlôv atu ba nêmoŋ êtôm wak nômbêŋ intu sapêŋ.

¹⁵Ma Lovak Mathêŋ hathak hanaŋ hadêŋ alalô hathak nômluŋ êŋ nena,

¹⁶ “Anyô Bêŋ hanaŋ nena,

“Wak êŋ ma tem yambak tabô imbiŋ thêlô nena,

“Tem yatak yenaŋ abô balabuŋ êndôk thêlô kapôlôŋiŋ lôk yato êŋjêk iniŋ auk.” ”

Jelemaia 31:33

¹⁷Êŋ ma hanaŋ,

“Thêlôniŋ kambom lôk ibuliŋ abô balabuŋ

ma tem miŋ yaleŋimbi esak loŋbô ami.”

Jelemaia 31:34

¹⁸Aêŋ ba nômluŋ takatu ba bôk êv vê, êŋ ma tem miŋ nêmbôk kambom anêŋ da esak loŋbô ami.

Alôana bidonŋ ek Wapômbêŋ

¹⁹Ma Aiyariŋ thêlô, avanôŋ! Nômluŋ miŋ havalonŋ alalô loŋ ek nayô Loŋ Mathêŋ Anôŋ Biŋ kapô ba ana ami. Ma Yisu anêŋ thalaleŋ ²⁰hadabêŋ sôp êŋ kisi ba habitak hatôm alalôaniŋ loŋôndê lôkmala lukmuk atu ba hêv liŋkupik hatôm da ek ku êŋ. ²¹Ba yani ma alalôaniŋ anyô habôk da mavi anôŋ atu ba hayabiŋ Wapômbêŋ anêŋ avômalô. ²²Ma yani hapaliv thalaleŋ halôk alalô kapôlôŋiŋ ba hêv alalôaniŋ leŋiŋmalaiŋ vê. Ma alalôaniŋ leŋviŋkupik ma bôk ithik hathak ŋaŋ mabuŋ. Aêŋ ba alalô nanêm kapôlôŋiŋ lôk nabalonŋ alalôaniŋ aêvhaviŋ loŋ lôklokwaŋ ek alalô ana bidonŋ ek Wapômbêŋ. ²³Ôpatu ba havak abô êŋ ma miŋ hanaŋ abôyaŋ ami. Ba intu bôk alalô aêv maleŋiŋ hadêŋ aêvhaviŋ atu ba anaŋ hi yaŋiŋ lôklokwaŋ. Ma alalô nabalonŋ aêvhaviŋ êŋ loŋ ma miŋ nande lelaliliŋ ami. ²⁴Lôk naŋgik alalôaniŋ auk liŋ ma nambatho i loŋ esak kobom leŋiŋimbiŋ i ma nandum mavi lomalomoma. ²⁵Avômalô vi êdô anêŋ

° 10:10 Hib 9:12 Þ 10:11 Kis 29:38 ¤ 10:13 Sng 110:1 ¸ 10:16 Hib 8:10

¸ 10:19 Hib 4:16 ¸ 10:20 Mat 27:51 ¸ 10:22 Wkp 8:30; Ese 36:25; Ep 5:26

¸ 10:25 Hib 3:13

nesak doɲtom. Ma alalô ma miɲ nandum aêɲ ami ma nasôï ba naya ek malê nena waklavôɲ lêk habobo.

Alalô miɲ nandô Wapômbêɲ ami

²⁶Wôpatu ba hayala Wapômbêɲ anêɲ abô anôɲ ma doɲtom hêv anêɲ auk ek indum kambom lôbôlôɲ, êɲ ma kambom anêɲ da bôk hale ba hi yôv. ²⁷*Ba intu ôpêɲ hakô ba hayabiɲ ek indum abô lôk êndôk atum dahalaɲ atu ba tem imbuliɲ ɲê takatu ba leɲiɲmaniɲ hathak Wapômbêɲ. ²⁸†Sêbôk ba anyô te havôliɲ dôm ek Mose anêɲ abô balabuɲ ba anyô ju la êpôm ba enaɲ yani bêɲ, ôpêɲ ma ik vônô ba avômalô la miɲ kapôlôɲ malaiɲ hathak ôpêɲ ami. ²⁹⁻³⁰‡Aêɲ ba lemhabi aisê? Alalô bôk ayala yani atu ba hanaɲ,

“Nijik anyô leɲkadôk liɲ, êɲ ma yenaɲ ku ba tem yandum.” *Lo 32:35*
Ma abô yaɲ hanaɲ nena,

“Anyô Bêɲ tem indum abô ek anêɲ avômalô.” *Lo 32:36*

Ba intu ôpatu ba havak Wapômbêɲ Nakaduɲ pesa ma hayê thalaleɲ tabô atu ba hadum yani habitak matheɲ hatôm nôm oyaɲ ba hanaɲ abôma hathak Lovak Matheɲ anêɲ wapôm, êɲ ma tem enja anêɲ vuli atu ba kambom anôɲ ek ɲê takatu ba evak Mose anêɲ balabuɲ pesa. ³¹‡Alikakna. Hôêv yak halôk Wapômbêɲ Lôkmala baɲ ba havalôɲ o, êɲ ma malaiɲ bomaɲ.

Alalôaniɲ êvhaviɲ imiɲ lôklokwaɲ

³²‡Lemimimbi sêbôk ba owa deda. Ma uik vovak bêɲ ba owa vovaɲ ma doɲtom umiɲ lôklokwaɲ. ³³‡Wak doho ma etak môlô umiɲ piklêvôɲ ba ethaɲ môlô ma ik môlô. Ma wak doho ma othak umiɲ yani loɲ siɲ ek hôêv yani thêvô. ³⁴‡Ma môlô lemimhikam hathak thêlô takatu ba êmô koladôɲ. O kambom mi ma sôp bidoɲ ewa anêm nômkama oyaɲ. Ma hoyala nena anêm nômkama mavi takatu ba anêɲ daɲ mi êntêk hovalôɲ loɲ denaɲ. Aêɲ ba lemimmavi.

³⁵‡Anêm payeɲ mavi tem êpôm o. Ba intu miɲ ôkô ba ômbi anêm hôêvhaviɲ ni ami. ³⁶‡Ma umiɲ lôklokwaɲ ba undum Wapômbêɲ anêɲ lahaviɲ ek onja nôm takatu ba yani bôk havak abô yôv haviɲ avômalô takatu ba êvhaviɲ. ³⁷‡Kasana iyom,

“Yani atu ba halêm ma tem êlêm ma tem miɲ esau ami.

³⁸‡Ma ɲê thêthôɲ ida êvhaviɲ wak nômbêɲ intu sapêɲ.

Ma ôpatu ba havôliɲ dôm

ma tem miɲ yaleɲmavi esak yani ami.”

Habakuk 2:3-4

³⁹†Yôv. Alalô miɲ hatôm ɲê takatu ba êdô Wapômbêɲ ba tem nêpôm malaiɲ ami. Mi. Alalô ma avômalô aêvhaviɲ ba tem Wapômbêɲ nêm alalô bulubiɲ.

* **10:26** Hib 6:4-8 † **10:27** Ais 26:11 ‡ **10:28** Lo 17:6; 19:15 † **10:29-30** Mat 12:30-32; 1Ko 11:27-29; Sng 135:14 ‡ **10:34** Mat 5:11-12; 6:20

Êvhaviḡ anêḡ vuli

11 ¹^bAnyô hêv ma ek nômlate ba miḡ hayê ami ma doḡtom hayala katô nena tem enja, ôpêḡ ma anyô hêvhaviḡ. ²Bumalô thêlô idum aêḡ ba intu Wapômbêḡ hanaḡ abô mavi hathak thêlô.

³^cAlalô êvhaviḡ ba intu ayala nena sêbôk ma Wapômbêḡ hanaḡ abô ba hapesaḡ nômkama lôkthô. Ma miḡ hawa nômla ba hapesaḡ nômkama hathak ami. Mi, hanaḡ hathak abôlêk iyom ma nômbêḡ êḡ habitak.

⁴^dAbel hêvhaviḡ ba hêv da mavi hadêḡ Wapômbêḡ ba hamôḡ ek Kain anêḡ da. Yani hêvhaviḡ ba Wapômbêḡ hanaḡ abô mavi hathak anêḡ da ba hanaḡ, “O anyô thêthôḡ anôḡ.” Yani hama ma doḡtom anêḡ hêvhaviḡ êntêk hanaḡ abô hadêḡ alalô denaḡ.

⁵^eMa Inok, yani hêvhaviḡ ba Wapômbêḡ hawa yani lôk liḡkupik ba miḡ hama ami. Ba intu miḡ êpôm yani ami ek malê nena Wapômbêḡ hawa yani vê. Avanôḡ. Enaḡ nena Anyô Bêḡ lamavi bêḡ anôḡ hathak yani ba intu hawa vê. ⁶^fÔpatu ba miḡ hêvhaviḡ ami tem miḡ nêḡ lamavi êndêḡ Wapômbêḡ ami. Ma opalê atu ba halêm ek yani ma nêḡmibiḡ nôḡm lokwaḡju êntêk. Wapômbêḡ da hamô aêḡ ma ôpatu ba habôlêm Wapômbêḡ tem êpôm vuli mavi anôḡ.

⁷^gMa Noa hêvhaviḡ. Ba Wapômbêḡ hanaḡ hathak nôḡm takatu ba miḡ bôk habitak ami denaḡ. Ma hakô ba halaḡô Wapômbêḡ ba hapesaḡ yeḡ te ek nêḡm anêḡ thalaleḡ sa. Ma anêḡ hêvhaviḡ hik avômalô iniḡ kambom thô ma hadum ba yani habitak thêthôḡ anôḡ.

⁸^hMa Ablaham hêvhaviḡ ba Wapômbêḡ halam yani, “Nu loḡ atu ba tem yanêḡm êndêḡ o ek oyabiḡ.” Ma halaḡô Wapômbêḡ anêḡ abô ba hi ma doḡtom miḡ hayala loḡ êḡ ami. ⁹⁻¹⁰ⁱAblaham hapôviḡ ek ni pik atu ba Wapômbêḡ halav unyak lôk landiḡ lôklokwaḡ hatôm anêḡ auk. Ma Wapômbêḡ bôk havak abô nena Ablaham lôk limi takatu ba tem neja loḡ mavi êḡ. Ba intu ôpêḡ hêvhaviḡ ba hi hatôm anyô loḡ buyaḡ ma halav unyak kudum halôk hatôm bôk ba Aisak lo Jekop elav.

¹¹^jYani hêvhaviḡ ba Sala avi yamu atu ba bôk hayalôv. Ma doḡtom hayala nena Wapômbêḡ tem indum nôḡm atu ba yani havak. Aêḡ ba hawa lôklokwaḡ ba hêv amena hadêḡ Sala. ¹²^kMa yani ma anyô doḡtom iyom ba bôk anyô boḡ lôk hatôm anyô ḡama. Ma doḡtom limi ibitak bêḡ anôḡ hatôm vuliḡ leḡsawa lôk thathe ḡgwêk daḡ.

¹³^lMa avômalô takêntêk êvhaviḡ ba êḡmô aleba ema. Ma miḡ thêlô êyê nôḡm takatu ba Wapômbêḡ bôk havak haviḡ i ami. Mi. Thêlô leḡḡmavi iyom ba eyabiḡ nôḡm takatu ba lêk êyê ma doḡtom hêk daimbô denaḡ.

^b 11:1 2Ko 5:7 ^c 11:3 Stt 1:1; Sng 33:6; Jon 1:3 ^d 11:4 Stt 4:3-10 ^e 11:5 Stt 5:21-24

^f 11:7 Stt 6:13-7:1 ^g 11:8 Stt 12:1-5 ^h 11:9-10 Stt 35:12 ⁱ 11:11 Stt 18:11-14; 21:2;

Lom 4:19 ^j 11:12 Stt 15:5; 22:17 ^k 11:13 Stt 23:4; 1Sto 29:15; Sng 39:12; 1Pi 2:11

Ma thêlô eyala katô nena thêlô hatôm rjê loŋ buyaŋ ba pik êntêk ma miŋ thêlôninŋ ami. ¹⁴Ma avômalô takatu ba enaŋ aêŋ hik thô nena êbôlêm pik buyaŋ ek êtôm thêlôda iniŋ loŋ. ¹⁵Ma avômalô takêntêk miŋ leŋiŋhiki hathak pik takatu ba thêlô etak lôk leŋiŋhiki ek nendeni esak loŋbô ami. Mi. ¹⁶Thêlô leŋiŋhiki hathak loŋ lukmuk mavi êŋ, malak leŋ atu ba Wapômbêŋ hapesaŋ malak lôŋ êŋ ek thêlô. Ba intu miŋ mama ek endam i nena anêŋ avômalô ami.

¹⁷⁻¹⁸ ¹Avanôŋ biŋ! Ablaham ma ôpatu ba Wapômbêŋ bôk habutiŋ abô haviŋ yani ba hanaŋ nena,

“Aisak nali iyom intu libumi lukmuk tem nimbitak.” *Môŋ Anôŋ 21:12*
Ma doŋtom saê hayô ma Ablaham hêvhaviŋ ba hadum ek nêŋ nakaduŋ doŋtom atu êtôm da. ¹⁹Yani anêŋ auk nena, “Wapômbêŋ hatôm injik yani liŋ imbiyô ênjêk ŋama.” Ba intu havayuŋiŋ nakaduŋ laselo hathak biŋ ba hatôm hama ma doŋtom Wapômbêŋ hik yani liŋ ba hêv hadêŋ lambô hathak loŋbô.

²⁰Ma Aisak hêvhaviŋ aêŋ iyom ba intu yani hêv mek hadêŋ Jekop lo Isau hathak nôŋ takatu tem imbitak embeŋ yam.

²¹Ma Jekop hêvhaviŋ ba hadum ek ema ma habi i loŋ hathak anêŋ kôm ba hamiŋ ma hêv mek hathak Josep nali lôk hêv yeŋ.

²²Ma Josep hêvhaviŋ ba habobo ema ma hanaŋ hadêŋ avômalô Isael ek waklavôŋ atu ba etak Ijip ma neja anêŋ lokwaŋ imbiŋ.

²³Ma Mose talêbô lo lambô êvhaviŋ ba talêbô havathu yani ma êyê nena okna vuliŋ biŋ ba ivuŋ yani hatôm ayôŋ lô ma miŋ êkô ek kiŋ anêŋ abô balabuŋ ami.

²⁴Yani halumbak ma hêvhaviŋ ba hadô nendam yani nena Pelo nalavi anêŋ nakaduŋ ba hanaŋ, ²⁵“Yaleŋhaviŋ yamô imbiŋ Wapômbêŋ anêŋ avômalô ek yanja malaiŋ. Ma yahapôlik hathak leŋmavi atu ba halêm anêŋ kambom anêŋ ba hamô wak doho iyom.” ²⁶Avanôŋ. Yani ma hadahaliŋ vuli mavi atu ba tem enja embeŋ yam. Ba anêŋ auk nena, “Ya ma Mesia anêŋ avômalô te ba avômalô enaŋ abô kambom hathak ya, êŋ ma nôŋ mavi anôŋ hamô vuliŋ ek Ijip iniŋ nôŋkama mavi lôkthô.” ²⁷Yani hêvhaviŋ ba hatak Ijip ma miŋ hakô ek kiŋ anêŋ laŋaŋa ami. Ma hawa malaiŋ ma doŋtom hayê ôpatu ba hamô loŋ kapô ba hamiŋ lôklokwaŋ. ²⁸Yani hêvhaviŋ ba hayabiŋ waklavôŋ Hale ba Hi ma hapaliv thalaleŋ ek aŋela atu ba hik amena môŋ vônô miŋ injik avômalô Isael iniŋ bôp vônô ami.

²⁹Ma avômalô êvhaviŋ ba ibup êyô ŋgwêk elam nena “Thalaleŋ” hatôm pik moma. Ma doŋtom Ijip êlêm ek nindum aêŋ, ma ŋgwêk hayô i vov ba halok i vônô.

¹ 11:17-18 Stt 22:1-14 ^m 11:19 Lom 4:17 ⁿ 11:20 Stt 27:27-29,39-40 ^o 11:21 Stt 47:31-48:20 ^p 11:22 Stt 50:24-25; Kis 13:19 ^q 11:23 Kis 1:22; 2:2 ^r 11:28 Kis 12:21-30
^s 11:29 Kis 14:21-31

30^tThêlô êvhaviņ ba êwê lawê malak lôņ Jeliko hatôm wak baherņvi ba lahavuju ma badêņ haņgôli.

31^uMa avi sek waliliņ Lahap hêvhaviņ ba hawa ñê êyê loņ vani thô ba intu miņ hama haviņ ñê leņôndôņ kôtôņ ami.

32^vBêņ anôņ hêk ek yanaņ ma doņtom wakma halarņviņ. Ba tem miņ yanaņ esak Gidion lo Balak ma Samson lo Jepta ma Devit lo Samuel ma plopet lôkthô ami. 33^wThêlô bôk êvhaviņ ba ik vovak ba ewa kiņ vi iniņ loņ lôk idum thêthôņ ba ewa nôm takatu ba bôk havak abô hathak yôv. Ma thêlô ik avuņ laion abôlêk siņ 34^xma ik atum dahalaņ vônô. Ma idum ek nembatho thêlô esak biņ vovak ma doņtom êv yak. Thêlô ma vaunena ma doņtom ibitak lôklokwaņ ma ik vovak lôklokwaņ ba ilupunij ñê loņ buyaņ ba i. 35^yMa avi vi atu ba nali ema ma iviyô hêk ñama ba êmô haviņ taluvi hathak loņbô. Ma avômalô vi ma ibuliņ i kambom anôņ ma doņtom evaloņ iniņ êvhaviņ loņ ek tem nijik i liņ esak loņbô ba nêmmô mavi. 36^zDoho ma enaņ abôma lôk ik hathak yak wabeņ maņgiņ. Ma vi ma ekak loņ ba êdô i hamô koladôņ. 37^aMa doho ma ik hathak valu ma doho ma eņgothe hathak sege hi buju ma doho ma ik vônô hathak biņ vovak. Ma thêlôniņ kwêv lo sôp ma boksipsip kupik lôk bokmeme kupik ba miņ mavi ek nipuk lo nijik ami. Thêlô unyak lo nômkama mi ma ewa vovaņ bêņ lôk idum kambom lomaloma hadêņ i. 38^bThêlô takêņ ewa athêņ bêņ ek avômalô pik. Thêlôniņ loņ nêmmô mi ba intu eveņ mayaliv haveņ loņ thiliv lo dumlolê ma valu abyaņ lo pik abyaņ.

39^cThêlô miņ bôk ewa nôm atu ba Wapômbêņ havak abô hathak ami. Ma doņtom avômalô takêņ êvhaviņ ba intu Wapômbêņ hanaņ abô mavi hathak iniņ ku. 40^dMa alalô avômalô bôlôņ êntêk ma Wapômbêņ bôk hêv nôm mavi êņ hadêņ alalô ek endom alalô lôk avômalô bôsêbôk lôkthô ba ana nayô loņ mavi atu.

Wapômbêņ hêv malaiņ ek êndôņ alalô

12 ¹^bMôlô olaņô e? Avômalô bôsêbôk takatu ma ekalabu alalô siņ ba evatho alalô loņ. Ba intu nambi nômkama kambom takatu ba hatôm gwasilim havaloņ alalô loņ ni. Ma nadaņviņ ni êyô anêņ daņ ma miņ natak ami. ²Alalô nagê Yisu iyom. Yani miņ makilik ek nôm mavi lôk hakô ek alovalaņaņsiņ ma miņ lahiki hathak mama ami. Ma yani hamôņ ek alalô ba intu hik anêņ ku lôkthô anêņ daņ siņ ek nanêmimbiņ. Ma hi hamô Wapômbêņ baņ vianôņ hamô anêņ loņ hayabiņ pik lo leņ. ³Ñê kambom ibuliņ yani bêņ anôņ. Aêņ ba alalô leņiņimbi yani ek miņ nambitak vau lôk kapôlôņiņ malaiņ ba natak yani ami.

^t 11:30 Jos 6:12-21 ^u 11:31 Jos 2:1-21; 6:21-25; Jem 2:25 ^v 11:32 Het 4:6-5:31; 6:11-8:32 ^w 11:33 Dan 6:1-27 ^x 11:34 Dan 3:23-27 ^y 11:35 1Kiņ 17:17-24; 2Kiņ 4:25-37
^z 11:36 1Kiņ 22:26-27; Jer 20:2; 37:15; 38:6 ^a 11:37 2Sto 24:21 ^b 12:1 1Ko 9:24-25

⁴Môlô uik vovak hathak nô m kambom, ma doŋtom môlônim thalalen miŋ hangasô ami. ⁵⁻⁶Wapômbêŋ havatho nali loŋ hathak abô êntêk nena,

“Yenaŋ okna, ya Wapômbêŋ yahêv malaiŋ hadêŋ avômalô takatu ba yalenhaviŋ

lôk yahavali avômalô takatu ba yahawa i hatôm yenaŋ avômena.

Ma wakma atu ba hik o thô ba hêv malaiŋ, ma miŋ lemimbi nena nô m yaôna ami.

Ma hudum kambom ba yani hathaŋ o, ma miŋ lemmalaiŋ ami.”

Gutpela Sindaun 3:11-12

Bôk lempaliŋ abô êŋ e?

⁷Lami ethak êv malaiŋ hadêŋ nali ek êndôŋi. Ma Wapômbêŋ hadum aêŋ iyom hathak alalô hatôm nali ek namiŋ lôklokwaŋ esak auk thêthôŋ. ⁸Ma aêŋ iyom ma avômena neja malaiŋ ek nindumbak lôk auk. Malaiŋ êŋ miŋ hapôm o ami, êŋ ma o hatôm amena loŋ sawa. ⁹Alalôaniŋ wakamik pik hathak hêv malaiŋ ek êdôŋ alalô ba alaŋô anêŋ abô. Ma Wapômbêŋ ma dahôlôŋiŋ anêŋ alaŋ. Ba intu namô yani vibiiŋ ek naja lôkmala. ¹⁰Ma alalôaniŋ wakamik hêv malaiŋ lomaloma ek êndôŋ alalô bidoŋna hatôm iniŋ auk takatu ba êyê nena mavi. Ma doŋtom Wapômbêŋ hêv malaiŋ ek imbi anêŋ matheŋ anôŋ sam êndêŋ alalô. ¹¹Howa malaiŋ lôk vovaŋ bêŋ ba intu miŋ lemmavi ami. Ma doŋtom malaiŋ takêŋ tem injik anêŋ anôŋ mavi êtôm aêntêk, thêthôŋ lôk maliŋyaô.

¹²^fAêŋ ba noto bahemim lo vemim takatu ba havuviŋ ba thotho.

¹³Ombeŋ loŋôndê thêthôŋ ek avômalô veŋvuviŋ nimbatak mavi ma miŋ nênem yak ami.

Alalô miŋ nambôliŋ dômiŋ ek Wapômbêŋ ami

¹⁴Môlô lôkthô nundum ku lôklokwaŋ ek numbitak yôhok lôk matheŋ. Matheŋ mi, ma miŋ hatôm anyôla ênjê Anyô Bêŋ ami. ¹⁵Noyabiŋ am ek anyôla miŋ êmbôliŋ dô m ek Wapômbêŋ anêŋ wapôm ami. Ma nôŋgô katô ek livuk maniŋ kambom te miŋ indumbak ek imbuliŋ avômalô ba nimbatak lelaik ami. ¹⁶^hNôŋgô ek anyôla miŋ indum sek waliliŋ ami mena lapaliŋ Wapômbêŋ êtôm Isau ami. Yani ma okna môŋ ek eyabiŋ lambô anêŋ nômkama lôkthô ma doŋtom hêv nô m takêŋ vuli hathak nô m belev te. ¹⁷ⁱHoyala nena malê habitak. Yani lahaviŋ lambô enaŋ abô mavi lôk nê m anêŋ nômkama êndêŋ yani, ma doŋtom hadô ba hêv yani vê. Ma halaŋ ek enja nô m takêŋ ma doŋtom miŋ hatôm injik anêŋ kambom liliŋ ami.

^c 12:5-6 Jop 5:17; ALK 3:19 ^d 12:7 Lo 8:5 ^e 12:11 Jem 3:17-18 ^f 12:12 Ais 35:3

^g 12:13 Snd 4:26 ^h 12:16 Stt 25:29-34 ⁱ 12:17 Stt 27:30-40

18^jLemimimbi dum Sainai. Mólô ôlêm ek Wapômbên hatôm sêbôk ba mólô ôyô dum Sainai e? Mi. Sainai ma hamô pik ba avômalô bôsêbôk êyê dumlolê êñ hatôm atum hathañ ba momañiniñ hatôm bôlôvôn, maputup bomañ lôk kakalu lôk damak. 19-20^kThêlô elañô lavuak halañ lôk abô habitak. Ba êkô kambom ba enañ, “Ai! Sêbôk atu ba enañ nena, ‘Malêla takatu ba hasôm dumlolê êntêk, alim yaônena mena anyô, ma tem nitu vônô esak valu.’” Êñ ma enañ hadêñ Mose nena miñ enañ abô êndên i ami. 21^lThêlô êyê nôm takên ba êkô kambom ma Mose hanañ, “Ya lêk yahakô kambom ba yahalowaliñ haviñ.” Lêk ôlêm ek Wapômbên ma miñ hatôm aêsêbôk ami. Sêbôk ma yañda ma lêk ma yañda.

22Lêk mólô ôlêm ôyô dumlolê Saion ba ubitak ôyô Wapômbên lôkmala anên malak lôn, Jerusalem atu ba hamô malak leñ. Ma lêk mólô ôlêm ôyô haviñ añela lubuñlubuñ takatu ba ethak doñtom ba ekaksa lôk leñiñmavi. 23Ma mólô lêk ôyô ek avômalô êvhaviñ takatu ba ibitak hatôm avômalô ôdôn môn ba iniñ athên bôk eto yôn hêk malak leñ. Ma lêk ôyô ek Wapômbên atu ba avômalô idum abô hathak lôk ñê thêthôn iniñ dahô atu ba Wapômbên bôk hapesañ yôn aleba êyô uñlôn. 24^mMólô ôyô ek Yisu, anyô mólô atu ba hapesañ abô tabô lukmuk lôk mólô ôlêm ek thalaleñ atu ba epaliv ba hanañ abô mavi anôn ba hamô vuliñ ek Abel anên thalaleñ.

25ⁿNoyabiñ am! Miñ lemôndôn kôtôn ek nodañô Wapômbên atu ba hanañ abô ami. Sêbôk ma hanañ abô hamô pik. Ma avômalô êdô anên nedañô ba miñ hatôm nêsôn ami. Ma doñtom lêk ma hanañ abô hadên alalô hamô leñ, loñ mavi anôn atu ba hamô vuliñ ek pik êntêk. Ba intu alalô adô, êñ ma miñ hatôm nasôn ami. 26Sêbôk atu ma anên abô bôk hayôkwiñ pik yôn halôk dum Sainai. Ma lêk habutiñ abô ba hanañ nena,

“Tem êyôkwiñ pik esak loñbô lôk leñ imbiñ.” *Hagai 2:6*

27Ba hanañ, “Tem yayôkwiñ pik esak loñbô.” Abô êñ anên ôdôn nena tem nêm nômkama takatu ba yani hapesañ vé. Nôm takên tem êyôkwiñ lôkthô ek nômkama vi atu ba miñ hatôm yani êyôkwiñ ami, êñ ma tem nêmô.

28-29^oBa alalô tem naja loñ êñ, loñ atu ba miñ hatôm nêyôkwiñ ami. Ma alalôaniñ Wapômbên ma hatôm atum ek esañ nômkama sapên. Ba intu nanêm leñiñmavi êndên yani lôk nanêm yeñ ma nakô lôk nanêm i ni namô yani vibin.

^j 12:18 Kis 19:16-20; Lo 4:11-12 ^k 12:19-20 Kis 19:12-13; 20:18-21; Lo 5:22-27

^l 12:21 Lo 9:19 ^m 12:24 Stt 4:10; Hib 8:6 ⁿ 12:25 Hib 2:1-3; 10:26-29

^o 12:28-29 Lo 4:24; 9:3

Abô anêḡ daḡ

13 ¹Môlô nobaloḡ auk lemimimbiḡ môlôviyaḡ loḡ lôklokwaḡ. ²Ma noja avômalô loḡ buyaḡ thô. Avômalô doho bôk idum aêḡ ba ewa aḡela thô ma doḡtom êthônḡ paliḡ. ³Ma lemimimbi ḡê takatu ba êmô koladônḡ ba nônem i sa. Onja iniḡ malaiḡ êtôm atu ba oda hômô haviḡ i. Ma lemimimbi vi atu ba ewa vovaḡ. Onja iniḡ vovaḡ êtôm atu ba thêlô ewa.

⁴Avômalô takatu ba ewa i ma avômalô lôkthô miḡ nêḡê nena nôm oyaḡ ami. Ma Wapômbêḡ tem indum abô esak ḡê takatu ba idum sek haviḡ anyô yaḡ yanavi lôk ḡê takatu ba idum sek waliliḡ. Ba intu ḡê takatu ba ewa i miḡ nimbuliḡ iniḡ loḡ êk ami. ⁵Miḡ malemkilik limamôk esak valuseleḡ ami. Wapômbêḡ bôk hanaḡ,

“Tem miḡ yatak o
lôk yambi o ni ami.”

Lo 31:6

Ba intu onaḡ, “Yenaḡ nômkama sapêḡ ma hatôm ba yaleḡmavi”. ⁶Aêḡ ba alalô abitak avômalô ḡê ba anaḡ nena,

“Anyô Bêḡ hêv yêlô sa
ba tem miḡ nakô ami.

Ma opalê hatôm indum malê esak yêlô?”

Kapya Yeḡ 118:6-7

⁷Lemimimbi ḡê bêḡ takatu ba eyabiḡ môlô lôk enaḡ Wapômbêḡ anêḡ abô hadêḡ môlô. Ma ôḡḡô iniḡ bôk lo loḡ lôk iniḡ êvhaviḡ ba nosopa veḡḡḡwam. ⁸Yisu Kilisi da hatôm wakbôk ma lêk êntêk ma wak nômbêḡ intu sapêḡ.

⁹Ba intu miḡ nosopa auk thôḡôthônḡ lomaloma ami. Iḡê doho enaḡ auk mavi nena Wapômbêḡ anêḡ wapôm tem embatho alalôaniḡ kapôlônḡiḡ loḡ. Ma doḡtom esau nena nôm takatu ba êbôk hatôm da ma hêv ḡê eyaḡ sa, ma doḡtom miḡ hêv thêlô sa dokte ami. ¹⁰Avômalô takatu ba idum ku êmô malak yeḡ bô iniḡ athêḡ mi ek nindum ku nêḡmô alalôaniḡ loḡ êbôk da.

¹¹Alim anêḡ thalaleḡ ma anyô bêḡ habôk da hawa ba habitak hayô Loḡ Matheḡ Anôḡ Biḡ hatôm kambom lomaloma iniḡ da. Ma doḡtom iniḡ leḡviḡkupik êbôk hêk malak lôḡ viyaiḡ atu. Ma miḡ eyaḡ ami. ¹²Aêḡ ba Yisu hawa vovaḡ hêk malak lôḡ viyaiḡ ek indum avômalô nimbatak matheḡ hathak yanida anêḡ thalaleḡ. ¹³Aêḡ ba alôana ek yani êndôk malak lôḡ êḡ viyaiḡ ek naja anêḡ mama atu ba bôk yani hawa. ¹⁴Pik êntêk ma tem êmô vauna. Ma doḡtom alalô ayabiḡ malak lôḡ atu ba tem êlêm ba êmô êtôm wak nômbêḡ intu sapêḡ.

^p 13:2 Stt 18:1-8; 19:1-3; Lom 12:13 ^q 13:4 Ep 5:5 ^r 13:5 Lo 31:6,8; Jos 1:5

^s 13:7 1Ko 4:16 ^t 13:9 Lom 14:17 ^u 13:11 Wkp 16:27 ^v 13:12 Jon 19:17

^w 13:13 Hib 12:2 ^x 13:14 Hib 11:10,16; 12:22

¹⁵Yisu hêv i hatôm da. Ba intu alalô nandam anêj athêj ba nanêm yej êndêj Wapômbêj wak nômbêj intu sapêj. Ba alalôanij ku nanêm yej hêk alalô venjibôlêk ek nanêm êtôm alalôanij da ni êndêj Wapômbêj. ¹⁶Ba alalô ma avômalô wapôm ba nandum mavi êndêj avômalô vi, êj ma Wapômbêj lamavi hathak da mavi êj. Ba intu alalô miñ leñjpalij wapôm êj ami.

¹⁷^aMôlônim jê bêjbêj idum ku eyabij môlô dahôlômim ma jê êj tem nenan inij ku lavôj êndêj Wapômbêj. Ba intu nodanô inij abô ba nodovak vibij ek thêlô nindum inij ku lôk leñjmavi ma miñ leñjmalaij ami. Malaij êj tem miñ nêm môlô sa ami.

¹⁸^bYêlô kapôlôjij miñ hanaj yêlô bêj ami ba intu yêlô ayala nena yêlô leñjhavij namô batôj oyaj. ¹⁹Yahanañ lôklokwanj ek môlô notej mek ek yasôk kethej.

²⁰^cWapômbêj bôk hawa alalôanij Anyô Bêj Yisu, boksipsip anêj alaj anôj vê hêk njama hathak thalalej tabô atu ba anêj dañ mi. Ma Wapômbêj labali anêj ôdôj ²¹nêm môlô auk mavi lôk lôklokwanj ek nundum malêla takatu ba yani lahavij ma indum ku êmô alalô esak Yisu Kilisi ek indum yani lamavi. Athêj lôkmañgij êndêj yani êtôm wak nômbêj intu sapêj. Avanôj.

²²Aiyaj thêlô, yahato kapya bidojna iyom. Aêj ba yahanañ lôklokwanj ek môlô nodanô yenan abô katô ek yambatho môlô loj.

²³Odanô! Alalôanij aiyaj Timoti bôk hale yaij yôv. Ba yani hayô kethej ma tem yambij yani ba yasôk.

²⁴Nônêm yêlôanij leñjmavi êndêj môlônim jê bêjbêj lôk Wapômbêj anêj avômalô mathenj sapêj. Avômalô Itali êv inij leñjmavi havij.

²⁵Wapômbêj anêj wapôm êmô imbij môlô lôkthô.

^y 13:15 Sng 50:14,23 ^z 13:16 Plp 4:18 ^a 13:17 1Te 5:12 ^b 13:18 Ap 24:16; 2Ko 1:12
^c 13:20 Jer 32:40; Ese 37:26; 1Pi 2:25